

Justitiedepartementet
Åklagarenheten
103 33 Stockholm

Delbetänkande av Utredningen om processrätt och stora brottmål "Straffprocessens ramar och domstolens beslutsunderlag i brottmål – en bättre hantering av stora mål", (SOU 2017:7)

Tullverket lämnar i det följande sitt remissyttrande över Utredningen om processrätt och stora brottmåls delbetänkande "Straffprocessens ramar och domstolens beslutsunderlag i brottmål – en bättre hantering av stora mål", (SOU 2017:7).

Utredningen har i delbetänkandet förtjänstfullt konkretiserat problematiken med handläggningen av framför allt stora brottmål och Tullverket instämmer i utredningens konstaterande att den nuvarande rättegångsbalken inte är anpassad till dessa mål. En reform med den inriktning som utredningen lägger fram, skulle med största sannolikhet på sikt leda till en effektivisering av straffprocessen, vilket framstår som nödvändigt och leder till nytta både för den enskilde, allmänheten och rättsväsendet. Reformen är ur flera aspekter genomgripande och i en fortsatt utredning måste det säkerställas att rättssäkerheten inte sätts åt sidan. De två föreslagna huvudinriktningarna framstår rimliga och tillräckliga för att modernisera och effektivisera handläggningen av stora brottmål. Tullverket ställer sig således positivt till att arbetet fortsätter mot en sådan reform.

I Tullverkets brottsbekämpande verksamhet hanteras brott som rör införsel till eller utförsel från landet av varor (tullbrott och smugglingsbrott). Mot bakgrund av Tullverkets befogenheter och Tullverkets förundersökningsledarskap i förhållande till allmän åklagare, leder Tullverket mycket sällan förundersökningen gällande stora brottmål utan ledningen finns hos eller överlämnas till allmän åklagare. Det sagda innebär däremot inte att Tullverket inte kommer i kontakt med handläggningen av stora brottmål. Tullverket uppskattar att myndigheten medverkar i utredningen av ca 10 - 30 stora brottmål (tullbrott eller smugglingsbrott) per år beroende på om man vid definitionen av stort brottmål endast utgår från antalet förhandlingsdagar eller om man även utgår från mål som härrör från omfattande underrättelsearbete och/eller innefattar omfattande användning av hemliga tvångsmedel, ett stort antal brottsmisstankar eller misstänkta gärningsmän.

Straffprocessens ramar

Utredningens föreslagna huvudinriktning om att straffprocessens ramar bör utredas gäller processreglerna under förundersökningen och förberedelsen av brottmålet. Tullverket anser att övervägandena om överenskommelser inför åtal och betydelsen av den misstänktes medverkan i utredningen, är särskilt intressanta. Likaså övervägandet om nya processuella verktyg som ger förutsättningar att bestämma straffprocessens innehåll genom att "låsa fast" brottmålet successivt. En ordning där den misstänkte, inom vissa ramar, genom sin medverkan kan påverka utredningen och

åtalet genom att åklagaren kan prioritera förundersökningens omfattning och inriktning borde ge en effektivare handläggning och i sin tur gynna både rättssamhället och den enskilde individen. För att en ingången överenskommelse mellan parterna ska få någon verklig effekt är det viktigt att överenskommelsen, så långt det är möjligt, är bindande för parterna. För rättssäkerhet krävs däremot att det finns någon form av ”ventil” för att täcka fall där väsentlig ny information eller bevisning tillkommer i ett senare skede eller andra situationer uppstår som motiverar avsteg från bundenheten. Generellt sett torde även finnas aspekter om i vilken mån en tilltalads inställning i en överenskommelse ska kunna påverka medtilltalades situation.

Vidare är övervägandet om skärpta krav på de brottsbekämpande myndigheternas delgivning av förundersökningsmaterialet och övervägandet om slutdelgivningen av förundersökningen bör ges en större betydelse för den fortsatta handläggningen, intressanta ur effektivitetssynpunkt men också för förutsebarheten av processen. Tullverkets erfarenhet av stora brottmål är att det är relativt vanligt att den misstänkte och dennes försvarare önskar ta del av sidomaterial som inte ingår i förundersökningsprotokollet efter att slutdelgivning skett eller mellan tings- och hovrättsförhandling. Omständigheten kan många gånger leda till att ytterligare utredningsåtgärder behöver vidtas på begäran av parterna eller att nytt material ska tillföras till målet. Om bestämmelserna kring löpande delgivning och slutdelgivning skärps finns det sannolikt mycket effektivitet att vinna. En sådan ordning ställer dock höga krav på både brottsbekämpande myndigheter och den misstänkte i form av disciplin och struktur. Vidare krävs att den misstänkte kan lämna ett tydligt ställningstagande till det presenterade utredningsmaterialet.

En förutsättning för att förändringar av nämnda slag ska kunna gå att genomföra är, precis som utredningen påpekar, att principerna om likabehandling och förutsebarhet fortfarande kan upprätthållas. Likaså måste frågorna om hur risken för felaktiga uppgifter ska hanteras och utmaningarna med att upprätthålla enhetlighet i rättstillämpningen analyseras. Detta är av yttersta vikt.

Domstolens beslutsunderlag

Utredningens andra föreslagna huvudinriktning gäller huruvida domstolens beslutsunderlag bör utredas. Tullverket anser att det vore mycket positivt med en analys av lämpligheten av utökade skriftliga inslag i domstolens prövning av brottmål. En stor del av den analysen omfattar de överväganden om utökad användning av dokumenterade förhör som bevisning i domstol som utredningen inom snar framtid kommer att göra. Utöver sådana överväganden är i denna del även de i slutbetänkandet föreslagna övervägandena intressanta.

En utökad möjlighet att använda vittnesattester och att kunna hänvisa till skriftlig bevisning som genomgången före huvudförhandlingen skulle förmodligen inte bara innebära en effektivisering av domstolsprocessen utan troligen även innebära förbättrade möjligheter att styrka brott. Likaså skulle påfrestningarna för målsäganden och vittnen minska. Tullverket är av den uppfattningen att fördelarna med övervägandena borde väga tyngre än upprätthållandet av de för rättegångsbalken grundläggande principerna om muntlighet och omedelbarhet. Tullverket ställer sig därför positivt till en kommande analys av om det bör införas utökade skriftliga inslag i domstolens prövning av brottmål.

Avslutningsvis vill Tullverket framhålla att för det fall det blir ett fortsatt arbete i den riktning som

utredningen föreslår så förutsätter Tullverket att gränsdragningen mellan stora och mindre brottmål noga övervägs så att det inte skapas någon osäkerhet kring hanteringen av de processuella verktygen.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har deltagit generaltulldirektören Therese Mattsson (beslutande), överdirektören Per Nilsson och chefsjuristen Charlotte Zackari samt juristen Charlotte Ljung (föredragande).

TULLVERKET

Therese Mattsson

Charlotte Ljung

Kopia:

Finansdepartementet, S3

VLS

KOM